

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Кәсіби заңгерлер

ЖАРИЯЛАНДЫ
04.05.2024СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/152848/>

Орынбасарова Айгерім Рүстемқызы

КӘСІБИ ЗАҢГЕРЛЕР

Орындаған: Орынбасарова Айгерім Рүстемқызы бакалавриат, мамандығы:құқықтану, Ғылыми жетекшісі:Тулекова Гүлжан Қажымұратқызы Қазақстан Республикасының Білім және Ғылым министрлігі «Тұран» университеті,

Әдетте, заңгер мамандығы заңнаманы жетілдіруге бағытталған және құқықтың жекелеген салаларын зерттейтін бірнеше түрлі салаларды қамтитын заң туралы білімнің үйлесімді, жиынтық жүйесі деп аталады. Заңгерлер заң ғылымдарының үш категориясын ажыратады: теориялық, салалық және қолданбалы. Теориялық заң ғылымдары заңның не екенін, оның тарихи дамуын, философиясын, мемлекеттерде пайда болуы мен қалыптасуын зерттейді. Салалық заң ғылымдары мамандандыру бойынша салаларға бөлуді білдіреді, мысалы: әкімшілік, қылмыстық, еңбек, отбасылық, Конституциялық, Халықаралық, азаматтық (т.б.). Барлығы 32 құқық саласы бар. Салалардың әрқайсысы үшін заңдарды зерттеудің белгілі бір саласында оқитын және жұмыс істейтін жеке кәсіби маман бар. Қолданбалы заң ғылымдары деп деректерді практикалық талдау, әртүрлі сараптамалық және зертханалық араласулар түсініледі.

Сондай-ақ, құқықтану ұғымы жүйелі және жиынтық білім саласы ретінде ғана емес, сонымен қатар оқу мамандығы ретінде де қарастырылады. Көптеген гуманитарлық университеттерде Құқықтану деп аталатын факультеттер бар. Бұл бағытты заңгерлер деп аталатын заңгер мамандарын дайындайды. Заңгерлер- бұл құқықтық қызметпен айналысатын адамдардың жалпылама атауы. Заңгер термині адвокат, нотариус, прокурор, тергеуші, заң кеңесшісі,судья т.б. сияқты мамандықтарды білдіреді [1].

Заңгерлердің өзіндік кәсіби біліктілігі мен құзыреттіліктері болады. А.В. Хуторскийдің ойынша: құзыреттілік пәндер мен процестердің белгілі бір шеңберіне қатысты берілген жеке тұлғаның өзара байланысты қасиеттерінің (білім, білік, дағдылар, іс-әрекет тәсілдері) жиынтығын қамтиды. Құзыреттілік- адамның өзіне және қызмет нысанасына деген жеке көзқарасын қамтитын тиісті құзыреттілікке ие болуы, иеленуі. Осы анықтамалардан біз құзыреттілік құзыреттілікке қарағанда кеңірек ұғым екендігі

туралы алғашқы қорытынды жасаймыз.

Г.К.Селевконың пікірінше, құзыреттілік ұғымы көбінесе оқушының дайындығында, қабілеттілігінде, іс-әрекеттің әдістерін, құралдарын нақты меңгеруінде, қойылған міндеттерді жеңе білуінде көрінетін білім беру нәтижесін көрсету үшін қолданылады. Құзыреттілік деп әлеуметтену процесінде алынған білім мен тәжірибеге негізделген жалпы қабілет пен оның іс-әрекетке дайындығында көрінетін тұлғаның интегративті сапасын айту керек [2, 1312-бет].

Кәсіби құзыреттілік — бұл кәсіби қызметті тиімді нәтижелілікпен жүзеге асыруға мүмкіндік беретін және кәсіптік білім деңгейін арттыруға, сондай-ақ қажетті мәселелерді шешуге ықпал ететін үнемі кеңейіп келе жатқан кәсіптік білім беру жүйесінің саласы.

Келесі құзыреттілік топтары бар:

1. Құқықтық сауаттылық-кәсіби қызмет процесінде заңнама саласындағы құжаттарды нәтижелі қолдануды, сондай-ақ шешімдерді ұтымды қабылдауды қамтамасыз ететін маманның қасиеті.

2. ақпараттық сауаттылық-қағидаттар мен басымдықтардың құрылымына сәйкес ақпаратты сапалы түсінуге және бағалауға мүмкіндік беретін маманның қасиеті; ақпарат іздеу; кәсіби қызмет талаптарына бейімделу; еңбек қызметінде компьютерлендіруді қолдану.

Оң әлеуметтік маңызды қасиеттерден басқа, кәсіби заңгер келесі жағымсыз қасиеттерге ие болуы мүмкін: алкогольді ішу, жауапсыздық, Ар- ұждансыздық, эрудицияның төмен деңгейі, эмоционалды жоспардың тұрақсыздығы, өзін-өзі бағалаудың жоғарылауы, адамдарға деген менсінбеу, агрессивтілік, өнімділіктің төмендігі, есте сақтау қабілетінің нашарлығы, интеллектуалдылықтың жеткіліксіз деңгейі және кек алу. Заңгердің кәсібилігі оң кәсіби құзыреттердің жиынтығында көрінеді, тек осындай үйлесімде біз жоғары білікті заң ғылымдары мен құқықтану маманын аламыз. [4, 352-бет].

Кәсіби заңгерлердің түрлеріне тоқтала кетсек:

Корпоративтік заңгер. Заң түлектерінің көпшілігі корпоративті заңгерлермен жұмыс істейді, сондықтан бұл мамандандыру заңгерлер арасында ең танымал деп айтуға болады. Егер корпоративтік заңгер заң қызметінің мазмұнын бөлімдерге бөлуге қабілетті ірі ұйымда жұмыс істесе, олардың әрқайсысы өз жұмысын орындайды, әдетте бұл банктер, жер қойнауын пайдаланушылар және мемлекеттік органдар болса, онда инхаус орындайтын міндеттер ауқымы өте тар болуы мүмкін.

Заң фирмасының заңгері. Жақсы Заң фирмасы — бұл жас мамандар үшін кадрлардың нағыз ұстазы. Кез келген басқа бизнеспен айналысатын компаниялардан айырмашылығы, заң фирмасының коммерциялық қызметі тек заң қызметтерін сатуға бағытталған. Тиісінше, жақсы заң фирмасы үшін негізгі құралдар машиналар мен бөлмелер емес, көрнекті кадрлар болып табылады.

Адвокат. Соттарда жұмыс істейтін кез-келген жеке заңгерлер. Нақтырақ айтсақ,

отандық заңнаманың ерекшелігіне байланысты кәсіби сот өкілдері адвокаттар мен заң кеңесшілеріне бөлінеді. Айырмашылық мынада: біріншісінен айырмашылығы, екіншілері қылмыстық істер бойынша күдіктілер мен айыпталушылардың қорғаушысы бола алмайды.

Нотариус. Бір қарағанда, Адвокаттық қызмет сияқты, бейіндік заңмен қатаң реттелетін қызықсыз мамандық. Оның мәні нотариаттық іс-әрекеттер жасауда: мәмілелер мен құрылтай құжаттарын куәландыруда, түрлі куәліктер беруде, атқарушылық жазбалар жасауда, дәлелдемелерді қамтамасыз етуде және басқаларында.

Жеке сот орындаушысы. Кәсіптің атауынан оның мәні шығады. Негізгі міндеті сот актілерін (шешімдерді, бұйрықтарды, ұйғарымдар мен қаулыларды) және өзге де атқарушылық құжаттарды (салық берешегін өндіріп алу туралы бұйрықтарды, нотариустардың атқарушылық жазбаларын) мәжбүрлеп орындау болып табылады. Құқықты терең білу мен түсінуді емес, бейіндік заңды, ұйымшылдық пен еңбекқорлықты білуді талап етеді.

Тергеуші. Заң түлегі өзі үшін таңдай алатын ең қиын, қауіпті және алғыссыз мамандықтардың бірі. Тергеушінің міндеті — оқиғаның мән-жайын мүмкіндігінше тереңірек зерттеу, болған оқиғаның барлық мән-жайларын зерттеу, қылмыс құрамының белгілері бар-жоғын шешу, қажет болған жағдайда барлық мүмкін дәлелдемелерді табу, алу және бекіту, құқықтық бағалау (заңды біліктілік) беру және істі сотқа жіберу немесе оны өндіруді тоқтату. Тергеуші мемлекеттің бір түрі деп ойламаңыз. Керісінше, заң тергеушіні жан-жақты және объективті тергеуді қамтамасыз етуге міндеттейді-күдіктінің кінәсін дәлелдейтін және оны ақтайтын дәлелдер жинау.

Прокурор. Заң бойынша прокурорға жоғары мемлекеттік қадағалауды жүзеге асырудың бірқатар маңызды функциялары жүктелген, сондықтан прокуратура көбінесе егемендік көзі деп аталады. Бұл сотқа дейінгі тергеп- тексерудің, жедел-ізвестіру қызметінің заңдылығын қадағалау және сотта мемлекеттік айыптауды қолдау функциялары, сондай-ақ сот актілерінің орындалуын, мемлекеттік, жергілікті өкілді және атқарушы органдардың, жергілікті өзін-өзі басқару органдарының және олардың лауазымды адамдарының, меншік нысанына қарамастан, сондай-ақ қабылданатын өзге де

ұйымдардың қызметін қадағалау функциялары болып табылады. олардың актілері мен шешімдері, құқықтық статистика жүргізу, құқық қорғау органдарының қылмысқа қарсы күрес жөніндегі қызметін үйлестіру және т. б.

Судья. Адвокаттар иерархиясында судья ең артықшылықты позицияны алады. Әдетте, бұл ең жоғары білікті заңгерлер, мұндай жоғары лауазымға тағайындалу үшін жоғары заңгерлік білім, 30 жастан бастап, мінсіз бедел, мамандық бойынша кемінде 5 жыл жұмыс өтілі, арнайы тексеруден және полиграфиялық зерттеулерден өту сияқты бірқатар критерийлерге сай болу керек. Алайда, мұның бәрі де емес, өтініш берушіге мемлекеттік биліктің едәуір көлемін сеніп тапсырғанға дейін, ол сонымен қатар Жоғарғы Сот Кеңесінің таңдауынан өтуі керек, содан кейін ғана судья лауазымына

тағайындалуы мүмкін.

Ғылыми-педагогикалық қызметкер. Егер сіз оқу және заң ғылымдарының магистрі дәрежесін алу процесінде өзіңізді керемет көрсеткен болсаңыз, онда сіздің оқу орныңыз ғылыми-педагогикалық қызмет саласында кәсіби мансабыңызды құруға тырысуды ұсынатыны сөзсіз. Әрине, мұны сіздің оқу орныңыздан басқа кез келген басқа жоғары заң мектебінде де жасауға болады. Бір жағынан, ғылыми-педагогикалық қызметкердің мансабы сізге жақын белгілі бір мамандандыруда: азаматтық, қылмыстық, әкімшілік, Еңбек құқығы және т. б. кәсіби өсу мен өзін-өзі жетілдірудің кең мүмкіндіктерін қамтиды [5].

Сондай-ақ, заң ғылымында аз танымал, бірақ сонымен бірге өте маңызды мамандықтар бар, мысалы: криминалист, медиатор, конфликтолог, полиграфолог, баллистикалық сараптама маманы [6].

Ғылыми мақалалардан, интернет көздерінен және әртүрлі құқықтық құжаттардан алынған материалдарды зерттей отырып, мынадай қорытынды істеуге болады: 1) заң мамандықтары әлемі өте алуан түрлі және күрделі, 2) әрбір мамандық үшін жоғары білім алу, құқықтық материалды меңгерудің жоғары деңгейі және икемді ой-өріс қажет, 3) заң мамандықтарының арасында бәсекелестіктің жеткілікті үлкен деңгейі бар және табысқа жету үшін көп күш салу қажет, 4) Қазіргі уақытта сұранысқа ие барлық құқықтық мамандықтар болашақта өзекті бола бермейді, 5) қазіргі әлемде заң мамандықтарына өте үлкен орын берілген және олар әрқашан сұранысқа ие болады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Ремешина К.В. Мамандығы-заңгер. Құқықтық мамандықтардың ерекшелігі мен қажеттілігі электронды мақала

2. Ярычев Н.У., Цамаева А.А Кәсіби қызметтің ерекшеліктері және болашақ заңгердің тәжірибеге бағытталған кәсіби құзыреттерінің құрылымы // іргелі зерттеулер. – 2018.

3. Кокарева М.Е., Гордеев К.С., Пасечник А.С., Жидков А.А. Профессиональная компетентность современного юриста // Гуманитарные научные исследования. 2017. No 11 [Электронный ресурс]

4. Еникеев М.И Жалпы және заң психологиясының негіздері: жоғары оқу орындарына арналған оқулық. — М.: Заңгер, 2018.

5. Елена Максютта., Рустам Абдрахманов//Каспий қоғамдық университетінің «Әділет» ЖМК қауымдастырылған профессоры//Заңгер мамандығы тарихи тұрғыдан ең беделді және құрметті мамандықтардың бірі мақаласы, 2023.

6. Информационный портал «Консультант плюс» надежная правовая поддержка// 1997-2019 / Электронный ресурс

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.